No. 1 | זשערמינאַל ביבליאָטעק | No 1

צום יונגען דור

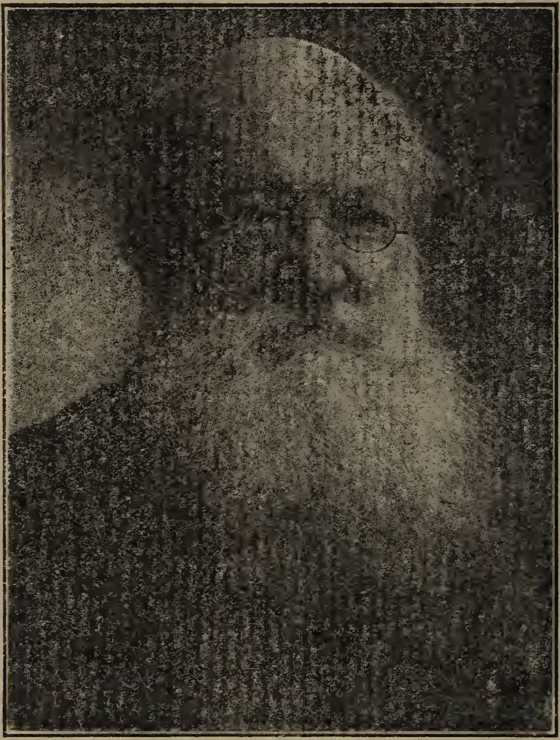

פון פּעטער קראָפּאָטקין

איבערזעצט פון א. פרומקין

—— פּרייז 3 סענט ——

אַרויסגעגעבען פון די
„זשערמינאַל פּובלישינג אַססאָסיאיישאָן“, ניו יאָרק.
דעצעמבער 1915

דיזער ביכעל האט קיין יוניאן לייבעל, ווייל די גרעסטע טהייל ארבייט ווערט געמהאן אונענטגעלטליך פון אונזערע מיטגליעדער.

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY

721

האָט איהר שוין געלעזען דעם

„זשערמינאל“

אַ קליינע, אָבער זעהר אינטערעסאַנטע און שעהנע מאָנאַט־שריפט — אַרויסגעגעבען פון די

זשערמינאל פּובלישינג אסס׳ן

אום צו געבען אַ געלעגענהייט יעדען אַרבייטער, צו ווערען אַ סובסקרייבער פון׳ם „זשערמינאַל“, האָבען מיר געמאַכט די סובסקריפּשאָן פּרייז פאַר אַ גאַנץ יאָהר —

בלויז 10 סענט

סובסקרייבט זיך גלייך. אַדרעסירט:

Germinal Publishing Ass'n

273 West 131st Street

NEW YORK N. Y.

(געלד קאָן געשיקט ווערען אין סטעמפּס).

צום יונגען דור

פון

פ. קראַפּאָטקין

1

אַזוי ווי דאָס ביכעלע איז געשריבען פאַר דער יוגענד, מעגען עס די אַלטע — די אַלטע אין ג ײ ס ט — אַוועקלייגען אין אַ זייט און ניט מוטשען זייערע אויגען אומזיסט, דען זיי וועלען דאָך מיר סיי ווי סיי ניט פערשטעהן.

איך נעהם אָן, אַז איהר זייט אַלט אַכטצעהן אָדער צוואַנציג יאָהר; איהר האָט נור וואָס געענדיגט אייער שטודיום אָדער זיך אויסגעלערנט אַ מלאָכה און איהר האָט בדעה אַריינצוטרעטען אין לעבען. איהר זייט אויך, האָפענטליך, בעפרייט פון'ם אַבערגלויבען, אין וועלכען מען האָט אייך ערצויגען. איהר האָט שוין קיין מורא פאַר'ן טייפעל און געהט מן הסתם מעהר ניט פערלירען אייער צייט אין קירכע אָדער אין שוהל. איך האַלט אייך אויך ניט פאַר פוסטע פראַנטען, וועלכע מעסטען אוים די גאַסען און זוכען זייער פער־גניגען אויף די טראָטואַרען... איך שטעל מיר איבערהויפּט פאָר, אַז אייער האַרץ איז אויף'ן ריכטיגען פּלאַץ, און דערפאַר וויל איך צו אייך ריידען.

אַן ערנסטע פראַגע הויבט אייך אָן צו מוטשען: „וואָס זאָל איך ווערען?" ווען מען איז יונג איז לייכטער צו בעגרייפען, אַז מען האָט ניט פערבראַכט עטליכע יאָהר, לערנענדיג אַ געוויסע פראָפעסיאָן אָדער אַ וויסענשאַפט (אויף'ן חשבון פון דער געזעל־שאַפט, פערשטעהט זיך) — אום עס נאָכדעם אין גאַנצען אויס־

צוניצען פאַר אייגענע צוועקען, אָהנע צו דענקען ווען עס איז מיט די ערררייכטע קענטניסע עטוואָס צו טהאָן פאַר דער בעפרייאונג פון די, וועלכע שמאַכטען אין עלענד און אין אונוויסענהייט.

איהר זייט געוויס פון די, וועלכע האָבען איבער דעם נאָכגע־דענקט, האָ? נון, לאָמיר זעהן, וואָס האָט איהר בדעה צו טהאָן, אום אייער חלום זאָל מקוים ווערען.

אין וואָס פאַר אַ מזל דו ביזט געבוירען געוואָרען, ווייס איך ניט. מעגליך, אַז דו האָסט געהאַט דאָס גליק צו שטודירען. דו ווילסט ווערען אַ דאָקטאָר, אַדוואָקאַט אָדער אַזוי אַ געלעהרטער. אַ ברייט פעלד עפענט זיך פאַר דיר אויף. דו געהסט אריין אין לעבען מיט קענטניסע און מיט פעהיגקייטען; אָדער דו ביזט אַן איינפאַכער עהרליכער אַרבייטער, וועמענס וויסענשאַפטליכע קענטניסע זיינען אמת ניט זעהר גרויס, וועלכער האָט אָבער דאפיר געהאַט די געלע־גענהייט זיך אָנצוזעהן מיט'ן שרעקליכען, אָנשטרענגענדען לעבען פונ'ם פּראָלעטאַריאַט.

איך וועל מיר דערוויל אָבשטעלען ביי דער ערשטער בעהויפּ־טונג. לאָמיר אָננעהמען אַז דו האָסט גענאָסען אַ וויסענשאַפטליכע ערציהונג און דו ווילסט ווערען אַ דאָקטאָר.

מאָרגען וועט קומען אַ מאַן אין אַן אַרבייטער־בלוזע דיך רו־פען. ער וועט דיך פיהרען אין איינע פון יענע ענגע געסליך, וואו די הייזער פון ביידע רייהען שטעהען אַזוי נאָהענט איינע צו די אַנ־דערע, אַז די שכנים קענען זיך פון די פענסטער געבען די הענד. ביים שיין פון אַ קליין לעמפּעלע, אין אַ פערפעסטעטער לופט, אויף בלאָ־טיגע טרעפּ, געהסט דו אַרויף צוויי, דריי, פיער, פינף שטאָק, און דאָרט, אין אַ פינסטערען, קאַלטען און ליידיגען צימערל, אויף אַ צובראָכענעם געלעגער, געפינסט דו אַ קראַנקע פרוי, איינגעהילט אין טראַנטעס. מאָגערע, בלייכע קינדערלעך, האַלב נאַקעט און פערפראָרען, קוקען דיך אָן מיט אָפענע אויגעלעך. דער מאַן האָט זיין גאַנצען לעבען לאַנג געאַרבייט צוועלף אָדער דרייצעהן שטונ־דען אַ טאָג; יעצט געהט ער שוין זייט דריי מאָנאַט אַרום ליידיג; און ליידיג אַרומגעהן, אין זיין אַרבייט, איז ניט אַ זעלטענהייט. עס ווידערהאָלט זיך יעדעס יאָהר פּעריאָדיש. פריהער, ווען ער האָט קיין אַרבייט געהאַט, פלעגט זי, די פרוי געהן אַרבייטען, וואַשען דיינע העמדער, אפשר — פיר אַ פראַנק מיט 50 סענטים

אַ טאָג. יעצט אָבער ליגט זי שוין אין איהר קראַנקען בעט זייט 2 מאָנאַט און גרויזאַם איז די נויטה פון דער פאַמיליע.

וואָס וועסט דו פערשרייבען דער קראַנקער, דאָקטאָר? ווי־סענדיג גאַנץ גוט, אַז די אורזאַכע פון דער קראַנקהייט איז קיין אַנ־דער זאַך ווי אַלגעמיינע בלוט־אַרמוטה, מאַנגעל איז גוטע שפּייזען און אין געזונטע לופט, וואָס וועסט דו איהר ראַטהען? אַ גוטען בראָטען יעדען טאָג? אַ שפּאַציר אונטער'ן פרייען הימעל? אַ טרוקענעם אויסגעלופטערטען צימער? אַך, וואָס פאַר דומהייטען! ווען די פרוי וואָלט עס געקענט בעהויפּטען וואָלט זי עס שוין לאַנג געטהון און ניט געוואַרט אויף דיינע עצות!

אויב דו האָסט אַ גוט האַרץ און אַן עהרליכען בליק, וועט דיר די פאַמיליע דערצעהלען אַ היבש ביסעל זאַכען. זי וועט דיר פער־טרויען, אַז די פרוי אין דער צווייטער שטוב, וועלכע הוסט אַזוי שרעקליך, איז אַן אָרעמע פּרעסערין; אַז אין דער וואוינונג, אַ טרעפּ נידעריגער, ליידען אַלע קינדער פון פיבער; אַז די וועשערין אונטען, ביים אַריינגאַנג, איז אַזוי קראַנק, אַז זי וועט ניט אויסהאַל־טען דעם ווינטער, אויך אַז אינ'ם צווייטען הויז זעהט עס נאָך אויס אַסך ערגער.

וואָס וועסט דו אָט די אַלע קראַנקע זאָגען? גוטע שפּייזען, אַ בעסערע לופט און אַ לייכטערע אַרבייט?... יאָ, דו וואָלסט עס געמעגט זאָגען, אָבער דו וואַגסט עס ניט, און מיט אַ צובראָכען האַרץ, מיט אַ פלוך אויף די ליפּען, געהסט דו פון דאָרט אַרויס.

אויף מאָרגען, ווערהענד דו ביזט נאָך פערטיעפט אין דיינע געדאַנקען איבער דעם וואָס דו האָסט זיך אָנגעזעהן און אָנגעהערט אין יענעם אָרימען הייזעל, קומט דיין חבר, אויך אַ דאָקטאָר, און דערצעהלט דיר, אַז נעכטען איז אַ לאַקיי אין אַ קאַרעטע איהם גע־קומען רופען. ער האָט איהם אוועקגעפיהרט אין איינעם פון די רייכסטע האָטעלען, צו אַ קראַנקער, רייכער דאַמע, וועלכע האָט פערבראַכט איהר גאַנצעס לעבען אין טואַלעטען־מאַכען, אין טאַנ־צען, אויף־זיין גאַנצע נעכט אויף בעלער און זיך אַרומרייסען מיט אַ גראָבען יונג, אַ מאַן. דיין פריינד האָט איהר געראַטהען צו ענדערען אַביסעל איהר לעבענס־אַרט. עסען ניט אַזעלכע אויפרע־גענדע שפּייזען, בערוהיגען איהר גייסט און זעהן מאַכען אַביסעל גימנאַסטיק אין שטוב, וואָס זאָל אויף וויפיעל עס איז דינען אָנשטאָט דער קערפּערליכער, פּראָדוקטיווער אַרבייט, וועלכע איז נויטיג אויפצוהאַלטען דאָס געזונד.

מערקווירדיג! איינע שטאַרבט דערפאַר, ווייל איהר גאַנצעס לעבען לאַנג האָט זי ניט געהאַט גענוג צו עסען, האָט קיין מאָל ניט געהאַט קיין אָברוה; די אַנדערע שטאַרבט אויך, אָבער דערפאַר, ווייל זי האָט אויף איהר לעבען ניט געוואוסט וואָס אַרבייטען הייסט...

אויב דו האָסט איינע פון יענע ווייכע נאַטורען, וועלכע קענען זיך צו אַלעס צוגעוואוינען, וועלכע קענען אָבקומען מיט אַ זיפץ אויף די שרעקליכע ערשיינונגען, אָדער פערגיסען מיט אַ כוסה די צרות... דאַן וועסט דו זיך זיכער וואָס ווייטער אַלץ מעהר צוגע־וואוינען צו דיזע קאָנטראַסטען, און, ערוועקענדיג אין דיר דעם טהירישען אינסטינקט, וועסט דו ניט מעהר האָבען ווי איין אידע־אַל, איין איינציגען וואונש: זיך אַריינצומאַכען אין דער רייהע פון די „גליקליכע", אום זיך קיינמאָל ניט צו געפינען צווישען די אָרעמע און די אונגליקליכע.

אויב דו ביזט אָבער אַ מענש, אויב יעדעס געפיהל צייגט זיך אַרויס ביי דיר אין אַ טהאַט, אויב די „חיה" האָט נאָך אין דיר אין גאַנצען ניט געטויטעט דעם „מענשען", דאָס אינטעלעקטועלע ווע־זען, דאַן וועסט דו אין אַ שעהנעם טאָג קומען אַהיים און אויסרופען: „ניין, דאָס איז אונגערעכט, דאָס טהאָר ניט אַנגעהן אַזוי! עס האַנדעלט זיך דאָ ניט צו קורירען, אויסצוהיילען די קראַנקהייטען, זאָנדערען זיי צו פערמיידען. עטוואָס מעהר וואָהלזיין און אַ בע־סערע גייסטיגע ענטוויקלונג וואָלטען גענוג זיין אויסצומעקען פון אונזערע ליסטעס אַ העלפט פון די קראַנקע און די קראַנקהייטען. צום טייפעל מיט די רפואות! לופט, עסען, לייכטערע אַרבייט, מיט דעם דאַרף מען אָנפאַנגען, אויב ניט, איז די גאַנצע דאָקטאָריע ניט מעהר ווי אַ שווינדעל".

יענעם טאָג וועסט דו האָבען בעגריפען דעם סאָציאַליזמוס. דו וועסט זיך וועלען מיט איהם בעקענען ווייטער און אויב דער אַלטרואיזמוס, די מענשענליעבע, איז ניט אַ פּוסטעס וואָרט ביי דיר, דאַן וועסט דו ענדליך מוזען אַריינטרעטען אין אונזערע רייהען און, אַזוי ווי מיר, אַרבייטען פאַר דער סאָציאַלער רעוואָלוציאָן.

פּילייכט אָבער וועסט דו זיך קלעהרען: „אה, צו וואָס טויג מיר די פּראַקסיס? אַזוי ווי דער אַסטראָנאָם, דער פיזיקער, אָדער דער כעמיקער וועל איך מיך גאָר איבערגעבען דער ריינער וויסענ־שאַפט".

לאָמיר זיך אַלזאָ ראשית כל פערשטענדיגען, וואָס דו ווילסט געפינען אין דער וויסענשאַפט. זאָל עס גאָר פשוט זיין דאָס פערגעניגען, דאָס אונגעהייערע פערגעניגען, וואָס אונזער נאָכפאָרשען פערשאַפט אונז? אויב אַזוי, וואָסזשע, פרעג איך, איז די נפקא מינה צווישען דעם געלעהרטען, וועלכער גיט זיך איבער דער וויסענשאַפט, נאָר אום צו פערברענגען זיין לעבען אַנגענעהם, און צווישען דעם שכור, וואָס זוכט אויך אין לעבען זיין מאָמענטאַנעם פערגעניגען און וועלכער געפינט עס אין׳ם וויין? עס איז, אמת, גאָר קיין ספק ניט, אַז דער געלעהרטער האָט אויסגעקליבען אַ בעסערע קוועלע, פון וואַנען צו שעפּען זיינע פערגעניגען. דאָס ענדערט דאָך אָבער ניט דעם צוועק, און דער אַזוי ווי יענער, דער שכור אַזוי ווי דער געלעהרטער, האָבען דעם זעלבען עגאָאיסטישען ציעל — זייער אייגענעם פערגעניגען.

אָבער ניין, דו ווערסט זיך ניט צופרידענשטעלען מיט אַזאַ עגאָאיסטישען לעבען. אַרבייטענדיג פאַר דער וויסענשאַפט מיינסט דו אויך צו אַרבייטען פאַר דער מענשהייט. אָט די אידעע ווערט זיין דיין וועג־ווייזער אין דיינע אונערמידענדע פאָרשונגען...

יאָ, וואָס פאַר אַ שעהנע אילוזיאָן, וואָס פאַר אַ שעהנער חלום! און ווער פון אונז האָט עס ניט איבערגעלעבט, זיך איבערגעבענדיג צום ערשטען מאָל דער וויסענשאַפט?!

אָבער אויב דו דענקסט ווירקליך אָן דער מענשהייט, אויב דיזער אידעאַל בעגלייטעט עס דיך אין דיין שטודיום, דאַן ווערסט דו זיך מוזען אָנשלאָגען אָן אָן אונגעהויערען קלאָץ אויף דיין וועג. דען, אויב דו האָסט אַ ריכטיגע אורטהיילסקראַפט, אויב דו קענסט קוקען טיעף אין לעבען, ווערסט דו גלייך בעמערקען, אַז אין דער יעצטיגער געזעלשאַפט איז די וויסענשאַפט ניט מעהר ווי אַ „לוקסוס־זאַך", וועלכע דיענט נור צו מאַכען דאָס לעבען פון איינינגע זיס און אַנגענעהם, און צו וועלכער דער גרעסטער טהייל קאָן לחלוטין ניט צוקומען.

עס איז שוין דאָ מעהר ווי אַ גאַנצער יאָהרהונדערט, זייט די וויסענשאַפט האָט פעסטגעשטעלט געזונטע בעגריפע איבער די ענטשטעהונג פון דער וועלט. ווי קליין איז אָבער די צאָהל פון די, וועלכע האָבען געהאַט אַ מעגליכקייט אנצואייגנען זיך דיזע בעגריפע! וויפיעל זיינען עס דאָ, וועלכע האָבען זיך געקענט אויסאַרבייטען אַ וויסענשאַפטליכען, ריכטיגען גייסט פון קריטיק?

אַ הייפעל פון עטליכע טויזענד אפשר, וואָס פערלירען זיך אין׳ם גרויסען ים פון הונדערטע מיליאָנען, וועלכע זיינען נאָך פערוואַקסען מיט פּאָראורטהיילע, וועלכע גלויבען נאָך אין אַלערליי נאַרישקייטען און ווערען דארום אונטעריאָכט און ארומגעפיהרט ביי דער נאָז פון די רעליגיעזע בעטריגער.

אָדער גיב נאָר אַ קוק אויף דער ה י ג י ע נ ע. אָט דיזע וויסענשאַפט לערנט אונז, ווי אַזוי צו לעבען, אום אָבצוהיטען די געזונדהייט פון אונזער קערפּער; ווי אַזוי אויפצוהאַלטען אין אַ גוּטען צושטאַנד די צוזאַמענהויפּונג פון דער בעפעלקערונג. זי וויזט אונז דעם וועג צו אַן אינטעלעקטועלען און מאָראַלישען וואָהל־זיין. אָבער איז דען ניט אָט די אונגעהויער גרויסע ארבייט אַרויסגעוואָרפען? האָבען דען אָט די אַלע דיקע ביכער אַסך אַ גרעסערען ווערטה ווי איינפאַכע „שמות“, וואָס בלייבען נוצלאָז? און פאַר וואָס? — ווייל די וויסענשאַפט געהערט היינט נאָר צו אַ הייפעלע פון פריווילעגירטע, פון מיוחסים; ווייל די סאָציאַלע אונגלייכהייט, וועלכע צוטהיילט די געזעלשאַפט אין צוויי קלאַסען, אין לאָהן־שקלאַפען און קאַפּיטאַליסטען, מאַכט, אַז אָט די אַלע לעהרען איבער אונזערע לעבענסבעדינגונגען זאָלען אויסקוקען אַזוי ווי אַ חוזק, עפּעס אַזוי ווי אַ מין „פורים־שפּיעל“ פאַר ניין־צעהנטעל פון דער מענשהייט.

אָבער, אויב דאָס אַלעס וועט דיר אַריין אין קאָפּ, וועסט דו פערשטעהן, אַז פאַר אַלע זיבען זאַכען איז נאָר נויטיג איבערצובויען דעם גאַנצען בנין, צו ענדערען אין גאַנצען אונזער געזעלשאַפטליכע אָרגאַניזאַציאָן, וועלכע פעראורטהיילט דעם געלעהרטען זיך אָנצושטאָפּען מיט וויסענשאַפטליכע וואַרהייטען און אַ וועלט מיט מענשען צו בלייבען דום און אונוויסענד, אַזוי ווי זייערע עלטער־זיידעס מיט 5 אָדער 10 יאָהרהונדערטע צוריק. און דאַן, אין דעם טאָג, ווען אָט די אמת וויסענשאַפטליכע, אָט די ברייטע, מענשליכע אידעע וועט געפינען פּלאַץ ביי דיר אין מוח, וועסט דו אָנווערען דעם חשק צו דער „ריינער“ וויסענשאַפט און דו וועסט נעהמען זוכען מיטלען, ווי אַזוי צו ברענגען די געזעלשאַפטליכע אומוועלצונג וואָס פריהער. פון יענעם טאָג אָן געהערסט דו דעם סאָציאַליזמוס. דו וועסט ניט מאַכען קיין סך שהיות, וועסט אַריינטרעטען אין אונזערע רייהען און אָנשטאָט דעם וואָס דו האָסט זיך ביז אַהער בעשעפטיגט צו פערשאַפען גענוס און פערגעניגען פאַר אַ קליין הייפעלע מענשען, וועלכע זיינען שוין זאַט פון תענוג אָהן דיין זוכען

אויך, ווערסט דו יעצט אָנהויבען צו אַרבייטען פאַר דער בעפרייאונג פון דער אונטערדריקטער, ליידענדער מאַסע.

2

אויב דו האָסט, אָנשטאָט מעדעצין, גענוהמען די געלעגענהייט צו לעהרנען יורי און האָסט בדעה צו ווערען אַדוואָקאַט — טראַגסט דו זיך מן הסתם אויך ארום מיט דעם זעלבען שעהנעם חלום, מאַכסט זיך אויך די פיינע אילוזיאָנען איבער דיין צוקינפטיגע טהעטיגקייט —נאַטירליך, אָננעהמענדיג, אַז דו ביזט פון דער נאַטור אַ מענשענפריינד. מעגליך, אַז דו דענקסט: „זיך אַריינוואַרפען אין קאַמפּף אויף טויט און לעבען געגען יעדע אונגערעכטיגקייט! זעהן, אַז דאָס „געזעץ", דער אויסדרוק פון דער העכסטער גערעכטיגקייט, זאָל אימער זיעגען. וואָס פאַר אַן אַרבייט קען זיין שעהנער ווי די, האַ?" און דו גערסט אַזוי אריין אין לעבען, פול מיט צוטרויען צו דיר אַליין און צו דער בעשעפטיגונג, וועלכע דו האָסט זיך אויסגעקליבען.

נון, לאָמיר אַקאָרשט מעביר זיין די סדרה פון „ואלה המשפטים", לאָמיר, ניט בלעטערנדיג, אויפעפענען דעם געריכטליכען טאַגע־בוך און מיר וועלען הערען וואָס דאָס לעבען דערצעהלט אונז.

אָט האָסט דו דאָרט אַ רייכען גוטס־בעזיצער. ער פערלאַנגט מען זאָל אַראָבטרייבען פון „זיינע" פעלדער דעם בויער, וועלכער צאָהלט ניט דעם אָבגעמאַכטען שטייער פאַר די פעלדער, וועלכע ער האָט געדונגען. דאָס געזעץ, פערשטעהט זיך, וויל ניט וויסען פון קיין זאַך: אויב דער בויער צאָהלט ניט, מוז ער געהן. ווען מיר קוקען אָבער אַריין מיט מענשליכע אויגען אין דעם פּראָצעס, געפינען מיר פאָלגענדעס: דער גוטס־בעזיצער, דער בעל־הבית, האָט אימער פערשווענדעט די שטייערן וואָס ער האָט אָבגענומען אויף לוסטיגע מאָהלצייטען; דער בויער האָט שטענדיג געאַרבייט. דער גוטס־בעזיצער האָט גאָר ניט געטהאָן זיינע פעלדער צו פערבעסערען און פונדעסטוועגען האָבען זיי יעצט דריי מאָל אַזוי פיעל די ווערטה ווי מיט 50 יאָהר צוריק, אַ נייע אייזענבאַהן־ליניע לויפט יעצט ניט ווייט פון דאָרט, נייע וועגען זיינען געמאַכט געוואָרען, די זומפּען אָבגעצויגען און דער פערנאַכלעסיגטער, פערהאַרטעוועטער באָדען דורכגעגראָבען — אָט דאָס אַלעס האָט די פעל־

דער געגעבען דעם דרייפאכען ווערטה. און דער בויער, וועלכער האָט דערצו פיעל בייגעטראָגען, האָט זיך רואינירט; איז אריינגע־פאלען צו וואוכערער אין די הענד, איז פערבאָדען אין חובות און קען דעם שטייער ניט צאָהלען. דאָס געזעץ, וועלכעס איז אימער די רעכטע האנד פון די בעלי־בתים, גיט נאטירליך יעצט אויך דעם גוטס־בעזיצער רעכט. דו אָבער, וואָס די „געזעצליכקייט" האָט נאָך אין דיר ניט געטויטעט דעם געפיהל פאר גערעכטיגקייט, וואָס וועסט דו אין אזא פאל טהאָן? ווערסט דו פערלאנגען, אז מען זאָל דעם בויער ארויסווארפען אויף׳ן מיטען וועג? — אזוי הייסט דאָס געזעץ! אָדער דו ווערסט פאָדערען, אז דער גוטס־בעזיצער זאָל דעם בויער ארויסצאָהלען דעם טהייל פון מעהר־ווערטה וואָס דאָס לאנד האָט בעקומען דורך זיין ארבייט? — אזוי וויל דער יושר, די גערעכטיגקייט. אויף וואָס פאר א זייט ווערסט דו שטעהן? פאר׳ן געזעץ אָבער געגען די גערעכטיגקייט, אָדער פאר דער גע־רעכטיגקייט און נויטווענדיגערווייזע געגען דאָס געזעץ?

דאָרט געהען ארבייטער ארויס אין סטרייק געגען זייער בעל־הבית, אָהנע איהם צו לאָזען וויסען 15 טעג פריהער, אז זיי וועלען עס טהאָן, אזוי ווי דער אָפּמאַך איז. וואָס ווערסט דו טהאָן אין אזא פאל, אדוואָקאט? אויף ווערסענס זייט ווערסט דו זיך שטעלען? אויף דער זייט פון׳ם געזעץ, בעסער געזאָגט, פאר׳ן בעל הבית, וועלכער האָט, אין א קריזיס־צייט זיינע לאָהן־שקלאפען עקספּלאָאטירט אויף א שענדליכען אופן, אָדער געגען דאָס געזעץ, ד. ה. פאר די ארבייטער, וועלכע האָבען די גאנצע צייט געארבייט פאר א קלעגליכען לאָהן און האָבען געמוזט צוקוקען ווי זייערע פרויען און קינדער געהען אויס פאר זייערע אויגען? ווערסט דו פערטהיידיגען אָט די אויסגעבלאָזענע איי, די „פרייהייט פון אונטערהאנדלונג", די פּינקט־ליכקייט פון אן אָבמאך, אָדער דו ווערסט זיך שטעלען אויף דער זייט פון׳ם יושר, פון דער גערעכטיגקייט, וועלכע זאָגט, אז א קאָנטראקט, אן אָבמאך צווישען איינעם וואָס האָט אָפּגעגעסען א גוטען מאָהל־צייט און צווישען דעם וואָס פערקויפט זיין ארבייט פאר א ביסען ברויט — אז אזא קאָנטראקט האָט קיין ווערדע ניט?

און דאָ האָסט דו נאָך א פאקט. א מאן, אָרים געקליידעט, דרעהט זיך ארום, ארום א יאטקע אין פאריז. פלוצלונג לייגט ער די האנד אויף א שטיקעל פלייש און אנטלויפט דערמיט. מען יאָגט איהם נאָך, מען כאפּט איהם, מען ארעסטירט איהם און מען הויבט אָן אויסצופרעגען ווער ער און וואָס ער איז, און אָט וואָס מען געפינט

אוים: דער מאַן איז אַן אַרבייטער. ער האָט שטענדיג פערדינט מיט שוויים זיין שטיקעל ברויט, יעצט געהט ער אַרום ליידיג, ער קען קיין אַרבייט ניט קריגען. ער און זיין פאמיליע האָבען שוין זייט פיער טעג ניט געגעסען. מען בעט זיך רחמים ביים קצב, ער זאָל אָבלאָזען דיזען אונגליקליכען מאַן. ער וויל ניט הערען, „די גערעכטיגקייט מוז זיעגען!“ זאָגט ער, און ער פיהרט ווייטער זיין קלאַגע. דער מאַן ווערט פערמשפּט צו 6 מאָנאַט קערקער. אַזוי וויל די בלינדע „גערעכטיגקייט!“

וועט דיין געוויסען ניט רעוואָלטירען געגען דאָס געזעץ, דער געזעלשאַפט, זעהענדיג טאָג־טעגליך אַזעלכע און עהנליכע אור־טהיילע? !

אָדער פיליייכט וועסט דו פערלאַנגען, אַז דאָס געזעץ זאָל אַרויפ־לייגען איהר אייזערנע האַנד אויף יענעם מאַן, פערפיהרט, פערדאָר־בען פון זיין קינדהייט אָן, ערצויגען אָהנע ווען עס איז צו הערען אַ וואָרט פון צערטליכקייט — וועסט דו פאָדערען, אַז דאָס געזעץ זאָל זיך אין איהם נוקם זיין, דערפאַר וואָס ער האָט דערהרג'עט זיין שכן, אום ביי איהם צו צונעהמען 5 פראַנק? וועסט דו פער־לאַנגען מען זאָל איהם גילאָטינירען (אָבשניידען דעם קאָפּ אויף אַ מאַשין וואָס הייסט גילאָטינע) אָדער — וואָס איז אַ סך ערגער — מען זאָל איהם איישפּאַרען ערגעץ וואו, אין אַן אַסטראָג, אויף צוואַנציג יאָהר, וועהרענד דו ווייסט גאַנץ גוט, אַז ער איז גיכער אַ קראַנקער איידער אַ פערברעכער און אַז, יעדענפאַלס, פאַלט די שולד פון זיין פערברעכען אויף דער גאַנצער געזעלשאַפט!

וועסט דו פערלאַנגען, מען זאָל אַריינוואַרפען אין די פינסטערע קעמערלעך פון קערקער יענע אָרעמע וועבער, וועלכע האָבען, אין אַ מאָמענט פון אויפרעגונג, אונטערגעצונדען די פאַבריק? מען זאָל אַרויף ציהען אויף דער תליה יענעם מאַן, וועלכער האָט געשאָסען אויף אַ געקרוינטען באַנדיט? מען זאָל אויסשלאַכטען דיזעס רע־וואָלטירענדעס פאָלק וואָס האָט ארויסגעשטעלט אויף די באַרי־קאַדען די פאָהן פון דער צוקונפט?

— ניין, טויזענד מאָל ניין!

אויב דו וועסט נאָכדענקען אָנשטאָט צו ווידערהאָלען דאָס וואָס מען האָט דיך אויסגעלערנט; אויב דו וועסט אַנאַליזירען דאָס געזעץ און עס אָבטהיילען פון'ם באַרג פון שעהנע, הויך־קלינגענדע פראַזען, אין וועלכע מען האָט עס איינגעוויקעלט, אום צו פערהוי־

לען זיין אורשפרונג, וואס איז קיין אנדערע זאך, ווי „דאס רעכט פון'ם שטארקען", און זיין עסענץ, זיין עצם, וואס איז אין אלע צייטען געווען די אונטערשטיצונג פון אלע אונטערדריקונגען, וואס די ארעמע מענשהייט האט געהאט דורכצומאכען אין פערלויף פון איהר בלוטיגער געשיכטע; ווען דו ווערסט, זאג איך, בעטראכטען דאס געזעץ אין זיין נאטירליכער פארם, וועסט דו עס פעראכטען. דו וועסט דאן בעגרייפען, אז בלייבען א דיענער פון'ם געשריבענעם געזעץ הייסט גאנץ איינפאך אנפיהרען טאג־טעגליך א מלחמה מיט'ן געזעץ פון'ם געוויסען, מאכען א מסחר מיט דעם אייגענעם געוויסען. און אזוי ווי אזא קאמפף קען לאנג ניט אנהאלטען, וועסט דו מוזען אויסקלייבען איינס פון די צוויי: ענטוועדער דו וועסט דערשטיקען אין דיר דיין געוויסען און וועסט ווערען א שארלאטאן, אדער דו וועסט שלאגען כפרות מיט דער טראדיציאן, מיט'ן געזעץ, און דו וועסט אונז קומען צו הילפע, אוועק צו מאכען מיט אלע אונגערעכטיגקייטען: עקאנאמישע, פאליטישע און סאציאלע.

דאן אבער וועסט דו ווערען א סאציאליסט, דאן וועסט דו זיין א רעוואלוציאנער.

און דו, יונגער אינזשעניר, וואס דו טראגסט זיך ארום מיט חלומות צו פערבעסערען די לאגע פון די ארבייטער, אריינפיהרענדיג די ערפאהרונגען פון דער וויסענשאפט אין דער אינדוסטריע, — וואס פאר אן ענטוישונג ערווארטעט דיך! דו גיבסט זיך אין גאנצען איבער מיט דיין מוח, דיין ניצליכע גייסטיגע ענערגיע, אויסצוארבייטען א פלאן פון אן אייזענבאהן, וועלכע וועט זיך ציהען גאנצע ליניעס, וועט דורכברעכען הויכע בערג און וועט פערבינדען צוויי לענדער, וועלכע די נאטור האט אבגעטהיילט איינע פון דער אנדערער.

אבער צו טרעטענדיג צו דער ארבייט זעהסט דו אין יענעם פינסטערען טונעל גאנצע מחנות פון פערהונגערטע, קראנקע ארבייטער; דו זעהסט ווי פיעלע פון זיי געהען אהיים, אמת מיט א ביסעל קליינגעלד אין די קעשענעס, אבער מיט זיכערע סימנים פון שווינדזוכט אויף זייערע פנים'ער; דו זעהסט ווי ווייט די פערברעכערישע קארגשאפט און די נאכלעסיגקייט פון דער אייזענבאהן־קאמפאניע געהט, אז יעדער ווערסט אדער מעטער פון דער באהן איז בעצייכענט מיט טויטע קערפער פון די ארבייטער; און

ענדליך, ווען דיין פּלאַן איז אויסגעפיהרט, ווען די אייזענבאַהן איז פערטיג, זעהסט דו ווי אַזוי זי דיענט פאַר אַ פיינדליכע אַרמעע איינצוברעכען מיט איהרע קאַנאָנען אין לאַנד...

דו האָסט אויפגעאָפּפערט דיין גאַנצע יוגענד צו מאַכען אַן ענטדעקונג, וועלכע זאָל לייכטער מאַכען די פּראָדוקציאָן און נאָך אַסך אַנשטרענגונג, נאָך אַ שעהן ביסעל שלאָפלאָזע נעכט האָסט דו ענדליך געענדיגט דיין אַרבייט; די קאָסטבאַרע ערפינדונג איז געמאַכט. דו פיהרסט איהר אַריין אין לעבען, מען הויבט אָן צו פּראַקטיצירען מיט איהר און דער רעזולטאַט איז, אַז דו געפינסט אויס, אַז דו האָסט זיך אָבגענאַרט.

צעהן, צוואַנציג טויזענד אַרבייטער ווערען אַרויסגעוואָרפען פון די פאַבריקען אויף דער גאַס. די וואָס בלייבען, מייסטענטהיילס קינדער, ווערען בעהאַנדעלט ווי איינפאַכע מאַשינען... דריי, פיער אָדער העכסטענס צעהן קאַפּיטאַליסטען וועלען דערפון מאַכען זייער פערמעגען און וועלען גיסען מיט שאַמפּאַניער ווי וואַסער... האָסט דו דאָס ערוואַרטעט? איז דאָס דיין חלום?

און ענדליך שטודירסט דו דורך דעם פּראָגרעס פון דער אינדוסטריע פון די לעצטע צייטען און דו זעהסט, אַז די נעהטאָרין האָט גאָר ניט, ממש גאָר ניט געוואונען פון דער נעה־מאַשין, וואָס מען האָט אויס געפונען; אַז די אַרבייטער אין דעם גרויסען טונעל סענט גאָטהאַרד שטאַרבען פון לעהמונג, טראָטץ די נייע שטיין־לעכערער מיט די דיאַמענטענע שפּיצען, — און אויב דו ווערסט בעטראַכטען און דורכדיסקוטירען די סאָציאַלע פּראָבלעמען מיט דער זעלבער גייסטעס־אונאַבהענגיגקייט, וועלכע האָט דיך געפיהרט צו זיין ערפאָלגרייך אין דיינע ערפינדונגען, ווערסט דו מוזען קומען צום שלוס, אַז אונטער דעם יעצטיגען צושטאַנד פון פּריוואַט־אייגענטהום און דאָס לאָהן־סיסטעם, איז יעדע נייע ערפינדונג ניט נור קיין טובה פאַר׳ן אַרבייטער, — זאָנדערן, אַ חוץ דעם וואָס זי איז ווייט דערפון צו פערבעסערען אויף אַ האר זיין לאַגע, מאַכט זי נאָך זיין יאָך אַ סך דריקענדער, זיין אַרבייט אַ סך שווערער, זיין ליידיג אַרומגעהן אַ סך אָפטער, און די געוועהנליכע קריזיסען אַ סך שאַרפער, און אַז נור די יעניגע, וועלכע האָבען אַלע מיטלען פון גענוס, נור די קאָנען אין גאַנצען פּראָפיטירען פון דער ערפינדונג.

וואָס ווערסט דו אַלזאָ טהאָן, קומענדיג ענדליך צו דיזען שלוס?

— ענטוועדער דו ווערסט אין דיר דערשטיקען דיין געוויסען, דורך סאָפיזמען, דורך פוסטע פּשט׳לעך; דאַן, אין אַ שעהנעם טאָג, ווערסט

דו געבען דיינע עהרליכע חלומות פון דער יוגענד אין קאַרק אריין און דו וועסט זוכען אריינצוקריגען פאַר דיר אַליין, דאָס וואָס גיט אַ רעכט צום גענוס און צום גליק, — דו וועסט זיך אַלזאָ אַריינ־וואַרפען אין דעם ראַנג פון די עקספּלאָטאַטאָרס. אָדער, אויב דו האָסט מוטה, וועסט דו זיך אַליין זאָגען: ניין! עס איז ניט די צייט יעצט צו מאַכען ערפינדונגען! לאָמיר פריהער פאַר אַלעס אַרבייטען איבערצומאַכען דעם סיסטעם פון פּראָדוקציאָן. דאַן, ווען דאָס פּריוואַט־אייגענטהום וועט זיין פערניכטעט, וועט יעדער נייער פּראָגרעס אין דער אינדוסטריע זיין אַ ברכה און ניט אַ קללה פיר דער מענשהייט; דאַן וועט יעדע נייע ערפינדונג זיין צום גונסטען פון אַלעמען. און אָט די גרויסע מאַסע פון אַרבייטער, וועלכע זיינען יעצט ניט מעהר ווי מאַשינען און וועלכע ווערען דאַן זיין מענשען, דענקענדע מענשען, וועלען אָנווענדען אין דער אינדוסטריע ביידע זאַכען: זייער אינטעליגענץ, זייער שכל און זייער האַנדארבייט — דאַן וועט דער טעכנישער פּראָגרעס קאָנען אויפטהאָן נור אין פופציג יאָהר דאָס, וואָס מיר חלום'ען אַפילו ניט דערפון יעצט!

און וואָס זאָגט מען דעם לעהרער פון דער שוהלע? ניט יענעם לעהרער, וועלכער לאַנגווייל'ט זיך אין זיין בעשעפטיגונג; ביי ווע־מען די פּראָפעסיאָן זיינע איז אַ לאַסט, ניין! איך מיין יענעם לעה־רער וואָס פיהלט זיך גליקליך צווישען אַ פרעהליכע באַנדע פון אינגלאַך, וועלכע רינגלען איהם ארום און גלעטען איהם מיט זייערע ליעבליכע בליקען; יענער לעהרער וואָס זוכט איינצופלאַנצען אין די קליינע קעפּלעך פון זיינע שילער די מענשליכע אידעען, וועלכע ער האָט אַמאָל אויפגעכאַפּט מיט אַזוי פיעל פריידע; ווען ער איז געווען יונג.

יאָ, אָפט זעה איך דיך טרויעריג און פערטראַכט; איך וויים וואָס עס בויערט דיר דעם מוח. היינט האָט דיין עלטעסטער שילער, וואָס איז, אמת, ניט אַזאַ בריה אין לאַטיין, וועלכער איז אָבער אַ גאַנץ גוטער יונג, דערצעהלט מיט אַזוי פיעל האַרץ די לעגענדע פון ווילהעלם טעלל. זיינע אויגען האָבען געפינקעלט; עס האָט אויסגעזעהן, אַז ער וואָלט געקענט דערשטעכען אויף'ן שטעל אַלע טיראַנען. אַך, מיט וואָס פאַר אַ פייער ער האָט עס געלייענט דיזען וואַרעמען פערז פון שיללער:

געגנאיבער דעם שקלאַף, ווען ער זיינע קעטטע בריכט
געגענאיבער דעם פרייען מאַנע, ציטערע ניכט!

אָבער, קומענדיג אַהיים, האָט ער אויסצוהערען אַ גאַנצע מחנה פון מוסר־זאָגער: זיין מאַמע, זיין טאַטע און זיין פעטער שטראָפען איהם אויס פאַר וואָס ער האָט קיין דרך ארץ ניט פאַר דעם הערר פ אַ ס ט אָ ר אָדער פאַר דעם שמש פון דער קירכע... שטונדען לאַנג האַלטען זיי איהם שעהנע דרשות פון „אַנשטענדיג־קייט, רעספעקט פאַר אויטאָריטעט און אונטערוואָרפענקייט צו עלטערע פון זיך", ביז וואַנען ער לייגט אַוועק שיללער אָן אַ זייט און נעהמט זיך לערנען הלכות „העלפּ יור סעלף", אום צו שטו־דירען די קונסט „ווי אַזוי אָנצוגעהן אויף דער וועלט".

און דאַן, ערשט נעכטען האָט מען דיר דערצעהלט, ווי אַזוי די בעסטע פון דיינע שילער זיינען אַראָב פון וועג. איינער האַלט אין איין פאַנטאַזירען פון עפּאָלעטען... עס ווילט זיך איהם ווערען אַן אָפיציר. דער אַנדערער, בשותפות מיט זיין בעל־הבית, בערייסט און בעצופּט נאָך מעהר דעם מאָגערען לאָהן פון די אַרבייטער; און דו, וואָס דו האָסט געהאַט אַזוי פיעל האָפנונג אויף דיזע יונגע לייט, דו זיצסט יעצט פערטראַכט און דענקסט נאָך איבער דעם ביטערען און טרויעריגען קאָנטראַסט וואָס עקזיסטירט צווישען דעם אידעאַל און דאָסווירקליכע לעבען.

אָה, דו דענקסט נאָך אימער נאָך! אָבער איך וויים גאַנץ גוט, אַז עס וועט לאַנג ניט אָנהאַלטען, — העכסטענס צוויי יאָהר. ווע־רענדיג ענטוישט, אָבגענאַרט איין מאָל נאָכ'ן אַנדערען, וועסט דו אַוועקלייגען די ביכער פון דיינע בעליעבטע פערפאַסער אויף דער פּאָליצע און דו וועסט קומען צום שלום, אַז וו י ל ה ע ל ם ט ע ל ל איז, אמת, געוועזען אַ גאַנץ עהרליכער מאַן אָבער, נאָך אַלעמען, אַ שטיק מטורף; אַז פּ אָ ע ז י ע איז טאַקי אַן אויסגעצייכענטע זאַך, זיצענדיג ביים אויווען, איבערהויפּט פאַר דעם וואָס האָט אַ גאַנצען טאָג געלערנט מיט קינדער „רעגעל־דע־טרוי" אָדער אַנדערע שווערע חשבונות... אָבער,, נאָך אַלע זיבען גליקען, שוועבען די פּאָעטען אַרום צווישען די וואָלקענס און זייער פּאָעזיע האָט גאָר ניט צו טהאָן מיט לעבען און נאָך וויינינגער מיט דעם קומענדען בעזוך פון דעם הערר אינספּעקטאָר פון דער שוהלע...

אָדער דאָס אַלעס וואָס דו האָסט פאַנטאַזירט אין דער יוגענד וועט יעצט ווערען ביי דיר אַן איבערצייגונג, אַ פעסטער איבערציי־

גונג. דו ווערסט ווערען האָבען אַ ברייטע מענשליכע ערציהונג פאַר אַלעמען, אין דער שוהלע און אויסערהאַלב דער שוהלע, און זע־הענדיג, אַז דאָס איז אונמעגליך צו האָבען ביי די יעצטיגע צו שטענדע, ווערסט דו מוזען אָנגרייפען די גרונד־לאַגע, דעם יסוד פון דער בורזשואזער געזעלשאַפט. דאַן, ווען מען ווערט דיך אָבזאָגען פון דיין שטעלע, דאַן, ווערסט דו אַריינקומען אין אונזערע ריהען און מיט אונז אין איינעם ווערסט דו זאָגען די עלטערע, אָבער ליידער אונוויסענדע מענשען, וואָס פאַר אַנציהענדעס דאָס וויסען האָט אין זיך, דאָס וואָס די מענשהייט דאַרף זיין, דאָס וואָס זי קען זיין. דו ווערסט קומען אַרבייטען מיט די סאָציאַליסטען פאַר די פאָלשטענ־דיגע אומוועלצונג פון׳ם יעצטיגען סיסטעם און העלפען ברענגען די אמת׳ע גלייכהייט, די וואַהרע ברידערליכקייט און די אונאויפ־הערליכע פרייהייט פאַר דער גאַנצער וועלט!

ענדליך, איהר אַלע: יונגער אַרטיסט, סקולפּטאָר, מאַהלער, פּאָעט, מוזיקער, זעהט איהר דען ניט, אַז דער הייליגער פייער, מיט וועלכען אייערע פאָר־ערלטערען זיינען געווען בעגאַבט, פעהלט אייך היינט, אייך און אייער גלייכען? בעמערקט איהר ניט אַז די קונסט איז אַריין, ווי מען זאָגט, אין דער שוסטער גאַס?...

און ווי אַזוי האָט עס געקענט אַנדערש זיין? די פריידע, וועלכע מען האָט אַמאָל געהאַט, האָבענדיג ענטדעקט די אַלטע וועלט אין זיך, איבער אַ נייעס, איבערגעבאָדען אין קוואַלען פון דער נאַטור, דיזער אַמאָליגער גייסט, וועלכער האָט בעשאַפען די מייסטערווערקע פון דער רענעסאַנס, די איבערגאַנגס־פּעריאָ־דע פון דעם מיטעל־אַלטער צו דער מאָדערנער וועלט, — אָט די פריידע איז שוין מעהר ניטאָ אין דער קונסט פון אונזער צייט. די רעוואָלוציאָנערע אידעע וואַרמט איהר ניט אָן, און ניט האָבענדיג קיין אידעאַל, האָט די קונסט כלמר׳שט געמיינט צו געפינען אַזאַ מין זאַך אין׳ם רעאַליזם, פאָטאָגראַפירענדיג אין קולירען דעם טוי־טראָפּען אויפ׳ן בלעטעל פון אַ בוים, נאָכמאַכענדיג ריכטיג די פוס־מוסקולען פון אַ קוה, אָדער בעשרייבענדיג אַקוראַט אין פּראָזאַ און פּאָעזיע, דעם שמוץ פון אַ רינע אָדער דאָס שלאָפצימער פון אַ רייכער דאַמע.

„אָבער אויב אַזוי, וואָס זשע איז צו טהאָן?" ווערט איהר פרעגען.

אויב דער הייליגער פייער, וועלכען איהר פרעטענדירט צו האָבען איז ניט מעהר ווי אַ „רויכערדיגער קנויט“, דאַן וועט איהר טהאָן ווייטער וואָס איהר האָט ביז אַהער געטהאָן און אייער קונסט וועט פאַלען, ביז וואַנען איהר וועט ווערען אַן איינפאַכער מאַה־לער פון פראָסטע ווענט אָדער פעליעטאָנען־שרייבער אין אַ וועלכער עס איז שונד־צייטונג — דער גרעסטער טהייל פון אייך גליטשען זיך שוין אַראָב מיט פולען שוואונק אויף דיזען אָנגעצויגענעם שטריק...

אָבער, אויב אייער האַרץ קלאַפט ווירקליך אין אייניגקייט מיט׳ן האַרצען פון דער מענשהייט, אויב אייער אויער הערט זיך צו אַזוי ווי אַן אמת׳ער פּאָעט, צום לעבען, דאַן, שטעהענדיג ביי דיזען ים פון ליידען, וואו די כוואַליעס געהען אויף און אָב פאַר אייערע אויגען, אין רעכטען מיטען פון דיזע מאַסען, וועלכע שטאַר־בען פאַר הונגער, פון דיזע טויטע קערפּער, וועלכע ליגען אין הוי־פענס אַרום די באַריקאַדען, פון דיזע אונגליקליכע פערשיקטע, וועל־כע מוזען שטאַרבען אונטער די שנעען פון סיביר אָדער אויף די טראָפּישע אינזלען, אין רעכטען מיטען פון דיזען פערצווייפעלטען קאַמפּף, וועלכער ווערט אָנגעפיהרט פאַר אייערע אויגען. אין׳ם געשריי פון שמערץ, וועלכער קומט פון די בעזיעגטע און דאָס שכור׳ע פערשווענדערישע לעבען פון די זיעגער, האָבענדיג פאַר די אויגען שטענדיג—העלדענמוטה קעמפּפענדיג מיט פייגהייט, עדעל־קייט מיט נידערטרעכטיגקייט — דאַן, זאָג איך, אין רעכטען מיטען פון דעם אַלעמען וועט איהר ניט קענען בלייבען גלייכגילטיג. איהר וועט זיך אַריינוואַרפען אין קאַמפּף און זיך אָננעהמען פאַר די אונ־טערדריקטע, ווייל איהר ווייסט גאַנץ גוט, אַז דאָס שעהנע, דאָס ערהאַבענע, דאָס לעבען אַליין איז אימער אויף דער זייט פון די וועלכע קעמפּפען פאַר ליכט, פאַר דער מענשהייט, פאַר דער גערעכטיגקייט!

אָבער איהר שטעלט מיך ענדליך אָב!

„אָה, צום טייפעל!“ זאָגט איהר. „אויב די אַבסטראַקטע ווי־סענשאַפט איז אַ לוקסוס־זאַך און די מעדיצין־פּראַקסיס אַ שווינדעל; אויב געזעץ הייסט אונגערעכטיגקייט און די טעכנישע ענט־דעקונג איז ניט מעהר ווי אַן אינסטרומענט צו עקספּלאָטאַציאָן; אויב די שוהלע איז ניט אום שטאַנדע צו בעזיעגען דאָס יעצטיגע פּראַקטישע לעבען און די קונסט, אָהן דער רעוואָלוציאָ־

נערער אידעע, מוז דעגענערירען, אונטערגעהן — אויב אַזוי, וואָס זשע בלייבט אונז איבער צו טהאָן?

אָט, איך וועל אייך ענטפערען:

„אַן אונגעהייער גרויסע און אנציהענדע אַרבייט; אַן אַרבייט, וועלכע איז פעהיג צו צוציהען צו זיך די נאָבעלסטע, די שטאַרקסטע נאַטורען.

וואָס איז דאָס אַזוינס? — איך וועל עס אייך זאָגען:

3

איהר האָט פאַר זיך צוויי וועגען: ענטוועדער זיך אָבזוגענען אויף אויביג מיט אייער געוויסען און אין אַ שעהנעם טאָג קומען צום שלום און זיך זאָגען: „מעג די גאַנצע מענשהייט קראַפּירען, אַבי, איך זאָל לעבען אַ גוטען טאָג, אַבי איך זאָל קאָנען געניסען די פולע מאָס פון פערגעניגען, אַזוי לאַנג דאָס פאָלק וועט זיין דום גענוג מיך צו לאָזען עס טהאָן....... „אָדער אריינטרעטען אין די רייהען פון די סאָציאַליסטען און אַרבייטען מיט זיי פאַר די פאָל־שטענדיגע אומוועלצונג פון דער געזעלשאַפט. דאָס איז די נויט־ווענדיגע, אונפערמיידליכע פאָלגע פון דער צוגלידערונג וואָס מיר האָבען דאָ געמאַכט. דאָס וועט אימער זיין דער שלום, צו וועל־כען יעדעס אינטעליגענטעס וועזען וועט נויטווענדיגערווייזע מוזען קומען, אויב ער אורטהיילט עהרליך און אונפּאַרטייאיש איבער דעם וואָס קומט פאָר פאַר זיינע אויגען און אויב ער קען בלייבען אונבעאיינפלוסט פון די סאָפיזמען, וועלכע זיין בורזשואזנע ער־ציהונג און די פעראינטערעסירטע מיינונגען פון זיינע פריינדע, האָבען אין איהם געזוכט איינצואוואָרצלען.

און ווען מען איז איינמאָל צוגעקומען צו דיזען שלום, שטעלט זיך נאַטירליך באַלד די פראַגע: „וואָס איז צו טהאָן?"

די אַנטוואָרט ליגט פון אויבען אויף.

געהט נאָר ארויס פון'ם צירקעל, אין וועלכען איהר געפינט זיך און וואו מען איז צוגעוואוינט פאָרצושטעלען דאָס פ ע ל ק אַלס אַ ווילדע באַנדע. קומט צווישען דיזעס פאָלק און די פראַגע וועט זיך פון זיך אַליין אויפלעזען.

איהר וועט זעהן, אז איבעראַל, איבעראל, אין פראַנקרייך אַזוי ווי אין ענגלאַנד, אין דייטשלאַנד אַזוי ווי אין אמעריקאַ, איבעראַל, וואו עס זיינען דאָ פריוויליגירטע און אונטערדריקטע, געהט אַן

אַן אונגעהויער גרויסע בעוועגונג צווישען די אַרבייטער; אַ בעך וועגונג, וועלכע האָט פאַר איהר צוועק צו צוברעכען אויף אויביג די קייטען פון קנעכטשאַפט, וואָס די מאָדערנע פאַנשטשינאַ — דער קאַפּיטאַליסטישער פעאָדאַליזם האָט אויף די אַרבייטער אָנגעטהאָן, און צו לייגען דעם גרונד־שטיין, דעם יסוד פאַר אַ נייער געזעל־שאַפט, בעגרינדעט אויף גערעכטיגקייט און גלייכהייט. דאָס פאָלק שטעלט זיך שוין יעצט ניט צופרידען אויסצודריקען זיין ביטערע נויטה אין איינעם פון יענע טרויעריגע ליעדער, וואָס די מעלאָדיע זייערע ברעכט דאָס האַרץ; יענע ליעדער וואָס די קנעכט פון׳ם אַכצעהנטען יאָהרהונדערט פלעגען זינגען און וועלכע דער סלאַ־ווישער בויער זינגט נאָך היינט. ניין! דאָס פאָלק אַרבייט יעצט מיט זיין פולען בעוואוסטזיין און טראַץ אַלע הינדערניסע פאַר זיין בעפרייאונג.

זיין געדאַנק איז אימער בעשעפטיגט צו בעטראַכטען וואָס צו טהאָן, אום דאָס לעבען, אָנשטאָט דעם וואָס עס איז יעצט אַ קללה פאַר דריי חלקים פון דער מענשהייט, זאָל זיין אַ ברכה פאַר אַ ל ע־מ ע ן. עס אַטאַקירט די שווערסטע פּראָבלעמען פון דער סאָציאַ־לאָגיע און בעשטרעבט זיך, זיי אויפצולעזען מיט זיין פּראָסטען, מענשליכען פערשטאַנד, מיט זיין בעאָבאַכטונגס־גייסט, מיט זיין ביטערער ערפאַהרונג. אום זיך צוזאַמען צו ריידען מיט די איבע־ריגע אונגליקליכע, וועלכע ליידען אַזוי ווי ער פון׳ם יעצטיגען דרוק, זוכט זיך דער אַרבייטער צו גרופּירען, זיך צו אָרגאַניזירען. ער גרינ־דעט פעראיינען, וועלכע ווערען אויפגעהאַלטען מיט שוועריגקייטען דורך מאָגערע בייטרעגע; ער זוכט זיך צו פערשטענדיגען מיט זיינע מיט־ליידענדע פון דער אַנדערער זייט גרענעץ, און, מעהר ווי אַלע מיט־פילאַנטראָפּען, אַרבייט ער צו ברענגען די צייט, ווען דער קריעג צווישען איין נאַציאָן און די אַנדערע וועט זיין אַן אונמעג־ליכקייט! אום צו וויסען וואָס זיינע ברידער טהוען, אום זיי בעסער צו קאָנען און אום צו ענטוויקלען די אידעען און זיי צו פערברייי־טען, האַלט ער אויף — אַך, מיט וואָס פאַר אַ מאַטערנים, מיט וואָס פאַר אַן אַנשטרענגונג — זיין אָרעמע אַרבייטער־פּרעססע! ענדליך, ווען די צייט קומט, ווען די שטונדע פון אויפשטאַנד שלאָגט, הויבט ער זיך אויף און רויט־מאַכענדיג די שטיינער פון די באַריקאַ־דען מיט זיין בלוט וואַרפט ער זיך אַריין אין׳ם ביטערען קאַמפּף פאַר דיזע פרייהייטען, וועלכע די רייכע און די מעכטיגע האָבען געוואוסט אויסצוניצען פאַר זייערע פּריווילעגיען.

אך, וואס פאר אונאויפהערליכע אנשטרענגונגען! וואס פאר א פארטוועהרענדער קאמפף דאס איז! וואס פאר אונגעהייערע ארבייטען, וועלכע מוזען אלע ווײלע, איבער א נייעס אנגעהויבען ווערען! דא זיינען ארויסגעפאלען קרעפטע — דורך ערמיעדונג, דורך קארופציאן אדער דורך די שרעקליכע פערפאלגונגען, — און מען מוז זיי ערזעצען, זוכען אנדערע אויף זייער פלאץ; דארט מוז מען רעארגאניזירען, נאך אמאל צוזאמענרופען די קעמפפער, וועל־כע זיינען צושפרייט געווארען דורך די פערפאלגונגען, דורך דעם האגעל פון קוילען, וואס די הערשאפטס־ארדנונג לאזט אויף זיי אראב!...

די רעוואלוציאנערע צייטונגען ווערען ארויסגעגעבען פון מענ־שען, וועלכע האבען געמוזט בגנבה אוועקשלעפען פון דער געזעל־שאפט א ברעקעלע בילדונג, זיך מוטשענדיג אין הונגער און קעלט און פערברענגענדיג גאנצע נעכט אהן שלאף. די פראפאגאנדע ווערט אויפגעהאלטען פון ארעמע סענטען, וועלכע די פראלעטא־ריער רייסען אב פון'ם נויטיגסטען וואס זיי דארפען צום לעבען, אפט־מאל פון זייער דאר שטיקעל ברויט. און דאס אלעס ווערט געטהאן אונטער שרעקליכע אומשטענדען, ציטערענדיג, אז אט, אט וועט מען גאר דארפען זעהן ווי די פרוי און קינדער געהען אויס פאר הונגער; אט וועט דער בעל־הבית, דער פאבריקאנט, זיך דערוויסען, אז „זיין ארבייטער, זיין שקלאף, דרעהט זיך גאר א קאפ מיט סאציאליזמוס" און... ער און די פאמיליע וועלען מע־גען „לייגען די ציינער אויף'ן פאליצע!"

אט דאס אלעס וועט איהר זעהן, ווען איהר וועט קומען צווי־שען פאלק.

און אין דיזען אונאויפהערליכען קאמפף, ווי אפט האט זיך שוין דער ארבײטער, צוזאמברעכענדיג אונטער'ן שווערען לאסט פון די הינדערניסע, אומזיסט געפרעגט:

וואו זיינען זיי ערגעץ יענע יונגע לייט, וועלכע האבען געלערנט אויף אונזערע קאסטען? יענע יונגע סטודענטען, וועמען מיר האָ־בן גשפייזט און געקליידעט אין דער צייט פון זייער שטודיום? יענע יונגע לייט, פאר וועמען מיר האבען, מיט איינגעבויגענע רו־קענס אונטער דער שווערער משא און מיט ליידיגע בייכער, געבויט אט די הייזער, אט די אוניווערזיטעטען, אט די מוזעאומס? יענע, פאר וועמען מיר האבען, קראנקערהייט, מיט בלייכע פנים'ער גע־דרוקט אט די פיינע ביכער, וועלכע מיר קאנען זאגאר ניט לייענען?

וואו זיינען זיי ערגעץ, יענע פראָפעסאָרען, וועלכע פּרעטענדירען צו זיין די פאָרשטעהער פון דער מענשליכער וויסענשאַפט און ביי וועמען די מענשהייט האָט ניט די ווערטה קיין שמעק טאַבאַק ?...

וואו זיינען זיי, יענע „מויל־העלדען", וואָס ריידען פון פריהייט און פערטהיידיגען קיינמאָל אונזער פריהייט, וועלכע ווערט גע־טרעטען מיט די פיס ? יענע שרייבער, יענע פּאָעטען, יענע מאָה־לער, מיט איין וואָרט אָט די גאַנצע באַנדע היפּאָקריטען, וועלכע ריידען פון פאָלק מיט אויגען פול טרעהרען און וועלכע האָבען זיך קיינמאָל ניט געפונען צווישען אונז, אום אונז צו העלפען אין אונזער קאַמפף ?"

אייניגע פון זיי געפעלט עס צו בלייבען גלייכגילטיג, שטעהן פון ווייטען ; די איבעריגע, דער גרעסטער טהייל פון זיי, קוקען אַראָב מיט פעראכטונג אויף דער „קאַנאַליע", און זיינען בערייט זיך אויף זיי אַרויפצואוואַרפען, ווען זיי זאָלען נאָר וואַגען אָנצו־ריהרען זייערע פּריווילעגיען.

פון צייט צו צייט בעווייזט זיך אַ יונגער מאַן, וועלכער טרוימט פון פויקען און פון באַריקאַדען און וועלכער זוכט סענסאַציאָנעלע סצענען, אָבער קוים דערזעהט ער, אַז דער וועג צו דער באַריקאַדע איז ווייט, אַז די אַרבייט איז זעהר שווער און פיינליך און אַז די קרענץ פון רויזען, וועלכע ער ערוואַרטעט צו קריגען אין דיזען קאַמפף, זיינען אויסגעמישט מיט דערנער, דאַן זעהט מען איהם שוין מעהר ניט אָן אין די אויגען... מייסטענטהיילס זיינען עס אַזעלכע וואוילע יונגען, וועלכע זוכען צו געווינען דעם צוטרויען פון די אַר־בייטער, צו שטימען פאַר זיי, זיי אַרויפזעצען אויף'ן ביינקעל, כדי דער נאָך, ביי דער ערשטער בעסטער געלעגענהייט, צו קענען דעם פאָלק ווייזען ווער עלטער איז, ווען ער וועט ווען אייפיהרען אין פּראַקטיק די אידעען וואָס זיי, די וואוילע יונגען, האָבען אליין גע־פּריידיגט ; יאָ, דאָס זיינען על פי רוב אַזעלכע, וועלכע וועלען אפשר, ווען זיי וועלען האָבען די מאַכט, הייסען שיסען אויף די אַר־בייטער, ווען זיי וועלען זיך ריהרען איידער זיי, די פיהרער, האָבען געגעבען דעם סיגנאַל.

רעכענט צו צו דעם די נאַרישע בעליידיגונגען, די שטאָלצע פעראַכטונג און די פייגהאַפטע פערלײמדונג וואָס קומט פון אַ גרוי־סען טהייל, און איהר וועט האָבען אַלעס, וואָס דאָס פאָלק קריגט

פון דער בורזשואַזער יוגענד, אַלס הילפע צו זיין סאָציאַלער ענט־וויקלונג.

און נאָך דעם אַלעמען וועט איהר נאָך אַלץ פרעגען: „וואָס זאָלען מיר טהאָן?" דאָן, ווען עס איז דאָ אַזוי פיעל צו טהאָן! דאָן, ווען אַ גאַנצע אַרמעע פון יונגע לייט וואָלטען געפונען צו וואָס אָנ־צואווענדען די גאַנצע קראַפט פון זייער יונגער ענערגיע, פון זייערע יונגע מוחות, פון זייער טאַלאַנט, אום צו העלפען דאָס פאָלק אין זיין אונגעהייער גרויסער אונטערנעהמונג!

איהר ווילט וויסען „וואָס איז צו טהאָן?" — הערט:

איהר, ליעבהאָבער פון דער ריינער וויסענשאַפט, אויב איהר זייט דורכגעדרונגען פון די פּרינציפּען פון סאָציאַליזמוס, אויב איהר האָט פערשטאַנען די ריכטיגע מיינונג פון דער רעוואָלוציאָן, וועל־כע שטעהט שוין ביי דער טהיר, זעהט איהר דען ניט, אַז מען דאַרף איבערמאַכען אין גאַנצען די וויסענשאַפט, אום צו זעהן, זי זאָל זיין אין אַנקלאַנג מיט די נייע אידעען? בעמערקט איהר ניט, אַז עס האַנדעלט זיך דאָ צו מאַכען, אויף דיזען פעלד, אַן ענדערונג, אַ רע־וואָלוציאָן, וועלכע וועט אַריבערשטייגען, אין איהר וויכטיגקייט, יעדע ענדערונג וואָס איז געמאַכט געוואָרען, אין יעדער צווייג פון וויסענשאַפט, אין פערלויף פון'ם אַכצעהנטען יאָהרהונדערט? פער־שטעהט איהר ניט, אַז די געשיכטע, וועלכע איז היינט צו טאָג אַ מין בבא מעשה פון דער גרויסקייט פון קעניגע, פון גרויסע לייט און פון פּאַרלאַמענטען, — אַז די געשיכטע מוז געשריבען ווערען פון'ם שטאַנדפּונקט פון פאָלק אין דער לאַנגער ענטוויקלונג פון דער מענשהייט? אַז די סאָציאַלע עקאָנאָמיע — וועלכע איז היינט ניט מעהר ווי די רעכטפערטיגונג פון קאַפּיטאַליסטישער רויבעריי — מוז איבערגעאַרבייט ווערען אויף דאָס ניי אין איהרע גרונדליכע פּרינציפּען, אַזוי גוט ווי אין איהרע אונצעהלבאַרע אָנ־ווענדונגען? אַז די אַנטראָפּאָלאָגיע (די נאַטור געשיכטע פון'ם מענשען), די סאָציאָלאָגיע (די לעהרע פון געזעלשאַפט־ליכען לעבען) און די עטהיק (די מאָראַל־לעהרע), מוזען פאָל־שטענדיג איבערגעגאָסען ווערען, און אַז די נאַטור־וויסענשאַפטען אַליין, וועלכע ווערען יעצט בעטראַכטעט גאָר פון אַ נייעם שטאַנד־פּונקט, דאַרפען איבערגעמאַכט ווערען, וואָס אַנבעלאַנגט די אַרט און ווייזע ווי אַזוי צו בעגרייפען די נאַטירליכע ערשיינונגען?

פערשטעהט איהר דען ניט די נויטווענדיגקייט פון דעם אַלע־מען? — נון גוט, אויב יאָ, טהוט עס! בענוצט אייערע פעהיג־קייטען צו גונסטען פון אַ גוטער זאַך! העלפט אונז, איבערהויפּט מיט דעם כח פון אייער קלאָהרער לאָגיק, צו בעקעמפּפען יעדען פאָר־אורטהייל און צו לייגען דעם גרונד־שטיין, דעם יסוד פאַר אַ בעסע־רער אָרגאַניזאַציאָן! לערנט אונז צו בעזיצען אין אונזערע אָרגו־מענטען, דעם מוטה פון דעם וואַהרען וויסענשאַפטליכען פאָרשער, און איבערהויפּט צייגט אונז, אַזוי ווי אייערע פאָר־עלטערען האָבען געטהאָן, ווי אַזוי מענשען זיינען מוטהיג געגוג אויפצואָפּפערען זאָגאַר זייער לעבען פאַר דעם זיעג פון דער וואַרהייט!

איהר, דאָקטוירים, וואָס איהר האָט געלערנט דעם סאָציאַליז־מוס פון ערפאַהרונג, הערט ניט אויף אונז צו זאָגען היינט, מאָרגען, יעדען טאָג און ביי יעדער געלעגענהייט ,אַז די מענשהייט שטאַרבט וואָס ווייטער אַלץ מעהר אָב, אויב זי וועט בלייבען ביי די יעצטיגע צושטענדע פון עקזיסטענץ און ארבייט; אַז אייער גאַנצע מעדיצין, אייערע אַלע רפואות זיינען אַרויסגעוואָרפען, כל זמן די גרויסע מאַסע פון דער מענשהייט שמאַכטעט אין אַזעלכע צושטענדע, וועל־כע זיינען אַבסאָלוט געגען ־דעם, ווי די היגיענע, די געזונדהייטס־ויסענשאַפט וויל עס האָבען! איבערצייגט דעם פאָלק, אַז מען מוז פריהער אַוועק מאַכען מיט די אורזאַכען, וועלכע רופען אַרויס די קראַנקהייטען, און זאָגט זיי, שעהמט זיך ניט, זאָגט זיי ווי אַזוי פּטור צו ווערען פון דיזע אורזאַכען! קומט מיט אייער ערפאַהרונג, האָבענדיג, אַ נ אַ ט אָ מ י ש אונטערזוכט אונזער געזעלשאַפט. וועלכע האַלט ביים צופאַלען, און זאָגט אונז וואָס פאַר אַ סאָרט לעבען מיר וואָלטען געדאַרפט און געקאָנט פיהרען, און, אַזוי ווי אַן אמת'ער עהרליכער ארצט, ווידערהאָלט פאַר אונז, אַז מען דאַרף זיך ניט אָבהאַלטען אָבצושניידען אַ קראַנקען גליעד פון קערפּער, אַ האַנד אָדער אַ פוס, ווען עס קען, פערבלייבענדיג, פערגיפטען דעם גאַנצען קערפּער און איהם טרייבען צום טויט...

איהר, וועלכע אַרבייט צו פעראייניגען די וויסענשאַפט מיט דער אינדוסטרי, שעהמט זיך ניט, זאָגט אונז פריי און אָפען, וואָס איז געוואָרען דער רעזולטאַט פון אייערע ערפינדונגען! ווייזט די מענשען, וועלכע האָבען ניט דעם מוטה צו געהן מיט פעסטע שריט אַנטקעגען דער צוקונפט, וואָס פאַר נייע ערפינדונגען אָט דער אוצר פון וויסענשאַפט וואָס מיר האָבען שוין קען אונז ברענגען; ווי די אינדוסטרי וואָלט געקאָנט אויסזעהן אונטער אַנדערע, בעסערע

צושטענדע; וויפיעל דער מענש וואָלט געקאָנט אויפטהאָן, ווען ער וואָלט שטענדיג געאַרבייט מיט אַן אויסקוק צו פערמעהרען זיין איינענע פּראָדוקציאָן!

איהר, פּאָעטען, מאַהלער, סקולפּטאָרען, מוזיקער, אויב איהר פערשטעהט אייער וואַהרע אויפגאַבע און די אינטערעסען פון דער קונסט אַליין, קומט מיט אונז! בענוצט אייער פעדער, אייער פּענ־סיל, אייערע אידעען צו גונסטען פון דער רעוואָלוציאָן! גיט אונז איבער אין אייער פּאָעטישען סטיל, אָדער אין אייערע פּראַכטפאָלע צייכנונגען, די קעמפּפע פון די פעלקער געגען זייערע אונטערדריק־קער! וואַרעמט אָן די יונגע הערצער מיט דיזען הערליכען רע־וואָלוציאָנערען פייער, וועלכער האָט בעגייסטערט אונזערע פאָר־עלטרען! זאָגט דער פרוי וואָס פאַר אַ גרויסקייט, וואָס פאַר אַ הערליכקייט עס ליעגט אין דער טהעטיגקייט פון איהר מאַן, ווען ער גיט אַוועק זיין לעבען פאַר דער בעפרייאונג פון דער פער־שקלאַפטער מענשהייט! ווייזט דעם פאָלק וואָס פאַר אַ העסליכ־קייט, וואָס פאַר אַ גראָבע מיאוס׳קייט עס איז דאָ אין׳ם יעצטיגען לעבען און גיט אונז צו דער זעלבער צייט אָן די אורזאַכען פון דעם אַלעמען. זאָגט, זאָגט אַרויס אָפען, וואָס דאָס לעבען וואָלט גע־קענט זיין, ווען עס וואָלט זיך ניט, אויף יעדען שריט און טריט, אָנגעקלאַפּט אָן אַן אַנדערען שטיין; ווען עס וואָלט ניט געשטערט געוואָרען יעדער מינוט פון אַן אַנדער נידערטרעכטיגקייט פון דער יעצטיגער סאָציאַלער אָרדנונג!

ענדליך, איהר אַלע, וועלכע האָבען געהאַט דאָס גליק זיך אָנ־צואייגנען מיט קענטניסע, איהר טאַלאַנטפאָלע מענער און פרויען אויב איהר האָט הערצער, הערצער וואָס פיהלען, קומט אין אונ־זערע רייהען, קומט אויסניצען אייערע פעהיגקייטען צו גונסטען פון די, וועלכע דאַרפען עס אַזוי נויטיג האָבען! און ווייסט, אַז אויב איהר וועט קומען צו אונז, ניט אַלס בעלי־בתים, נאָר אַלס קאַמפּפס־גענאָסען; ניט צו הערשען, זאָנדערען זיך איינצולעבען אין אַ נייעם צירקעל וואָס שטרעבט צו דער צוקונפט; ניט אַזוי צו אונטעררינכטען, צו בעלעהרען, ווי זיך אַליין אַנצואייגנען מיט די געדאַנקען און ווינשע פון די מאַסען, זיי צו פערשטעהן, זיי צו געבען אַ פאָרמע און דאַן צו אַרבייטען, אָהן אויפהער, אָהן רוה, מיט דעם פייער פון דער יוגענד, דיזע ווינשע צו רעאַליזירען, זיי אַריינצוברענגען אין דאָס ווירקליכע לעבען, — דאַן, נאָר דאַן וועט איהר פיהרען אַ פאָלקאָמענעס, ראַציאָנאַלעס לעבען! איהר וועט

דאַן זעהן, ווי יעדע איינציגע אָנשטרענגונג אייערע, אין יענעם וועג, וועט טראָגען פריכטע און איבערפלוס; דאַן, ווען אייערע טהאַטען וועלען זיין אין אַנקלאַנג מיט דעם בעפעהל פון אייערע געוויסען, דאַן וועט איהר ערשט בעמערקען ווי שטאַרק איהר זייט; איהר וועט דאַן געפינען כחות אין אייך אַליין, כחות, וועלכע האָבען געשלאָפען אין אייך און פון וועלכע איהר האָט אפילו ניט גע'חלום'ט...

יאָ, דער קאַמפף פאַר די וואַרהייט, פאַר די גערעכטיגקייט, פאַר די גלייכהייט, און דאָס אַלעס אין רעכטען מיטען פון'ם פאָלק, צווישען דער מאַסע — וואָס קאָן נאָך זיין שעהנער, וואָס קאָן נאָך זיין ערהאַבענער אין לעבען!!

4

איך האָב געדאַרפט פערנעהמען דריי לאַנגע קאַפּיטלען, אום צו צייגען די יונגע לייט, וועלכע בעלאַנגען צו דער רייכערער קלאַסע, אַז אין רעכטען מיטען פון דער דילעמאַ, פון'ם פּלאַנטער, אין וועלכען זיי געפינען זיך, וועלען זיי זיין געצוואונגען, אויב זיי זיינען מוטהיג און ערנסט, זיך אַריינצוואַרפען אין די רייהען פון די סאָציאַליסטען און מיט זיי אין איינעם צו אַרבייטען פאַר דעם ערפאָלג פון דער סאָציאַלער רעוואָלוציאָן. און אין דער אמת'ן איז וואַרהייט אַזוי איינפאַך! אָבער, ריידענדיג צו די, וועלכע האָבען געהאַט אַ בורזשואַזע ערציהונג, געהט עס ניט אַזוי לייכט, וויפיעל סאָפיזמען, וויפיעל פערדרעהטע פּשט'לאַך, וויפיעל פאָראורטהיילע דאַרף מען דאָ בעקעמפפען! וויפיעל פעראינטערעסירטע טענות זיינען דאָרט צו בעזייטיגען!

עס וועט מיר אַסך לייכטער זיין צו ריידען היינט צו אייך, יונגע לייט פון'ם פ א ָ ל ק. דאָ קאָן איך זיך האַלטען קורץ. די אומשטענדען אַליין טרייבען אייך צו ווערען סאָציאַליסטען, ווי ווייניג מוטה איהר זאָלט ניט האָבען נאָר צו דענקען און צו האַנדלען נאָך אייערע איבערציינונגען. דעם אמת זאָגענדיג, איז דאָך דער מאָדערנער סאָציאַליזמוס אַרויס פון רעכטען מיטען פון'ם פאָלק. אויב איניגע ב ו ר ז ש ו א ַ ז ע דענקער זיינען געקומען רעכטפערטיגען דעם סאָציאַליזמוס פון א וויסענשאַפטליכען און פילאָזאָפישען שטאַנדפונקט, אָבער די גרונד־אידעע אַליין איז ניט מעהר ווי אַ פּראָדוקט פון'ם אַלגעמיינעם גייסט פון דער אַרבייטער־מאַסע.

איז דען דער סאָציאַליזמוס פון דער אינטערנאַציאָנאַלע, וועל־כער שטעלט היינט צו טאָג צונויף אונזער בעסטע קראַפט, אויס־געאַרבייט געוואָרען ערגעץ אַנדערש, ווי אין די אַרבייטער־אָרגאַני־זאציאָנען, אונטער דעם דירעקטען איינפלוס פון די מאַסען?

אַרויסקומען פון די רייהען פון אַרבייטער־פאָלק און זיך ניט איבערגעבען פאַר'ן טריאומף פון סאָציאַליזם, הייסט גאַנץ איינ־פאַך, איגנאָרירען זיך אַליין, פערקוקען די אייגענע אינטערעסען, פערלייקענען די היסטאָרישע אויפגאַבע וואָס ליגט אויף זיך אַליין.

געדענקסט דו יענע צייט, אַרבייטער, ווען זייענדיג אַ קליינער אינגעל נאָך, פלעגסט דו אַראָבגעהן אין אַ ווינטער־טאָג זיך שפּיע־לען אין'ם פינסטערען געסעל, וואו דו האָסט געוואוינט? אַ ביי־סענדע קעלט האָט דורכגענומען דיין גאַנצען קערפּער, איינגעווי־קעלט אין דינע קליידער, און די בלאָטע האָט זיך אַריינגעשפּאַרט אין דיינע שיך, דאַן, ווען דו האָסט געזעהן פאַרבייגעהן פון ווייטען יענע פעטע, רייך געקליידעטע קינדער, וועלכע האָבען געקוקט אויף דיר מיט שטאָלץ, מיט פעראַכטונג, — דאַן שוין האָסט דו גוט געוואוסט, אַז אָט די גליקליכע, מזל'דיגע קינדער קומען ניט צו דיר און צו דיינע חברים, ניט אין שכל און ניט אין ענערגיע. שפּעטער אָבער, ווען דיר איז אויסגעקומען צו זיין אין אַ שמוציגער פאַבריק, פון פינף אָדער זעקס אַ זייגער אין דער פריה; זיצען, גאַנצע צוועלף שטונדען, ביי אַ שטורמישער מאַשין, און, אַזוי ווי די מאַשין אַליין, ווידערהאָלען טאָג פאַר טאָג דיזעלבע ערמידענדע אַרבייט, וועהרענד יאָהרען לאַנג, — אין דערזעלבער צייט פלעגען זיי, אָט יענע רייכע קינדער, געהן רוהיג אין די שוהלען, אין די גימנאַזיומס, אין די אוניווערזיטעטען. און יעצט זיינען דיזעלבע קינדער, אפשר ניט אַזוי קלוג ווי דו אָבער בעסער געלערנט, גע־וואָרען דיינע בעלי־בתים; זיי וועלען יעצט געניסען דאָס אַנגע־נעהמסטע פון לעבען, די זיסעסטע פריכטע פון דער ציוויליזאַציאָן — און דו? דו אָרמער טייפעל? וואָס ערוואַרטעט דיך אין לעבען?

מיעד פון דער שווערער פראַצע קומסט דו אין אָבענד אַריין אין אַ קליינעם, פינסטערען און פייכטען צימער, וואו פינף, זעקס פערזאָנען מוזען זיך צוזאַמענדריקען אויף אַ קליינעם שטח פון עטליכע קוואַדראַט איילען. דיין מוטער, ווען דאָס לעבען איז

שוין נמאס און מאוס, וועלכע איז פערעלטערט, ניט אַזוי פון יאָהרען ווי פון זאָרג, גיט דיר איין אָרעמען מאָהל־צייט פון ברויט מיט קאַרטאָפעל און אַביסעל מוטנע וואַסער, וואָס טראָגט דעם נאָמען „טהיי" צו פערטרינקען. דאָרט, נאָך'ן עסען, הערסט דו אימער דעם זעלבען פּזמון, די זעלבע טאָגעס־אָרדנונג: וואו וועל איך נעהמען מאָרגען צו בעצאָהלען דעם בעקער פאַר ברויט? וואו וועל איך קריגען איבערמאָרגען צו געבען דירה־געלד?

וואָס! ווערסט דו אויך מוזען פיהרען דאָס זעלבע פינסטערע לעבען וואָס דיין פאָטער און מוטער האָבען געפיהרט דרייסיג, פערציג יאָהר? ווערסט דו זיך צופרידענשטעלען צו אַרבייטען, דיין לעבען לאַנג, צו פערשאַפען פאַר איינינגע די בעסטע תענוגים, די פערגניגונגען פון וואָהל־זיין פון וויסען, פון קונסט, און אימער בערלאָזען פאַר זיך די אייביגע זאָרג פאַר'ן שטיקעלע ברויט? ווערסט דו זיך ענטזאָגען אויף אייביג פון אַלעס וואָס מאַכט דאָס לעבען אַזוי שעהן, אַזוי זיס, און פערשאַפען דאָס גאַנצע גליק פאַר אַ הייפעלע ליידיג־געהער? ווערסט דו אַוועקגעבען דיינע בעסטע כחות אין דער שווערער אַרבייט און ניט קאָנען קיין אַנדער זאַך ווי זאָרגען און קאָפּ־דרעהעניש, אויב ניט עלענד און נויטה, ווען די שלעכטע צייטען קומען אָן, דאַן, ווען די אַרבייט שטעלט זיך אָב? איז דאָס, אויף וואָס דו געהסט איין אין לעבען?

אָבער פיליכט ווערסט דו זיך אין גאַנצען מיאש זיין; פיליכט ווערסט דו אויפגעבען יעדע האָפנונג אויף בעסערעס. ניט זעהענדיג קיין אויסוועג פון דער שלעכטער לאַגע ווערסט דו זיך אפשר טראַכטען: „אך, גאַנצע דורות זיינען אַריבער אַלץ אין דעם זעלבען צושטאַנד, און איך, קליין מענשעלע, וואָס קאָן איך טהאָן? איך קאָן דאָך ניט איבערמאַכען אַ גאַנצע וועלט! איך וועל אַלזאָ אַרבייטען און זעהן צו לעבען אַזוי ווי עס לאָזט זיך..."

נון גוט! דאַן אָבער וועט דיר דאָס לעבען אַליין אויפעפענען די אויגען.

אין אַ שעהנעם טאָג וועט קומען דער קריזיס, איינע פון יענע „שלעכטע צייטען", וועלכע זיינען שוין ניט מעהר זעלטענע געסט, וואָס קומען און געהען פערביי; אַ קריזיס וואָס הרג'עט אַוועק אַ גאַנצע אינדוסטריע, ברענגט טויזענדער אַרבייטער צו בעטעלברויט און טויטעט גאַנצע פאַמיליען. גלייך מיט די איבריגע פריינ־

דע דיינע, די אַרבייטער, וועסט דו קעמפּפען געגען דיזער צרה, דו וועסט אָבער מיעד ווערען. ווערסט זיך באַלד אַרומקוקען, אַז דיין פרוי, דיין קינד, דיין פריינד, פערהונגערען פאַר דיינע אויגען, שטאַרבען אָב פון שטונדע צו שטונדע און ענדיגען ענדליך זייער לעבען אויף אַן אָרימען, צובראָכענעם געלעגער, ווערענד די ליכ־טיגע גאַסען פון דער גרויסער שטאָדט זיינען פול מיט לעבען, מיט'ן פרעהליכען לעבען פון די רייכע, וועלכע מאַכען זיך אַ גאַנץ קליינעם צימעס פון די וואָס קראַפּירען פאַר הונגער. דאַן ווערסט דו שוין פערשטעהען ווי שרעקליך אונזער געזעלשאַפט איז; דו ווערסט נאָר דענקען איבער די אורזאַכען פון דעם קריזיס און מיט אַ בליק פון אַ פאַרשענדען מענשען ווערסט דו אַריינקוקען טיעף אין דער מכה. דו ווערסט דאַן זעהן וואָס אָט די יעצטיגע אָרדנונג בעדייטעט, די־זער קאַפּיטאַליסטישער סיסטעם, וואָס פערטרעט דאָס לעבען פון גאַנצע מיליאָנען מענשען אויף די אונבאַרעמהערציגקייט פון אַ הייפעלע פוילענצער; דאַן ווערסט דו שוין פערשטעהן אַז די סאָציאַ־ליסטען האָבען רעכט, ווען זיי זאָגען, אַז די יעצטיגע געזעלשאַפט מוז, אַז זי קען אין גאַנצען איבערגעבויט ווערען פון קאָפּ ביז די פיס.

אַן אַנדערס מאָל, ווען דיין בעל־הבית וועט דיר וועלען אַראָב־רייסען נאָך עטליכע סענט פון דיין מאָגערען לוין, אום צו פערגרע־סערען זיין פערמעגען, ווערסט דו פּראָטעסטירען; ער וועט דיר אָבער ענטפערען מיט שטאָלץ: „געה לייג די צייהן אויף דער פּאָ־ליצע, אויב דו ווילסט ניט אַרבייטען פאַר דער פּרייז". דאַן ווערסט דו בעגרייפען, אַז דיין מייסטער שטעלט זיך ניט צופרידען מיט דעם וואָס ער שערט פון דיר די וואָל אַזוי ווי פון אַ שעפּס, נאָר ער האַלט דיך איבערהויפּט פאַר אַ נידעריגע סאָרט חיה; ניט גענוג וואָס ער האַלט דיך אין זיינע לאַפּעס דורך דאָס לאָהן־סיסטעם, וויל ער דיך מאַכען פאַר אַ פערקויפטען, פאַר אַ שקלאַף אין אַלע הינזיכטען דאַן, איינס פון די צוויי: ענטוועדער דו ווערסט איינבוי־גען דעם רוקען, ווערסט דערשטיקען אין דיר יעדעס געפיהל פון זעלבסט־ווירדע און דו ווערסט זיך איינגעוואוינען צו יעדער ערני־דריגונג; אָדער דאָס בלוט וועט אין דיר אויפקאָכען, דו ווערסט ווערען אַן עזות־פּנים, ווערסט ענטפערען און קריגען די סעק . . . דאַן, זיך אַרומדרעהענדיג אין די גאַסען, אָהן אַרבייט ווערסט דו פערשטעהן, אַז די סאָציאַליסטען האָבען רעכט ווען זיי זאָגען: „רעוואָלטיר! רעוואָלטיר געגען די עקאָנאָמישע שקלאַפערייַ!" און דו ווערסט אַריינקומען אין אונזערע רייהען און אַרבייטען מיט אונז

אין איינעם פּאַר די פערניכטונג פון אַלע שקלאַפעריי: עקאָנאָ־מישע, פּאָליטישע און סאָציאַלע.

אין אַ שעהנעם טאָג ווערסט דו ערפאַהרען די געשיכטע פון דיינע אַ בעקאַנטע, יענע שעהנע מיידעל וואָס דו האָסט אַ מאָל אַזוי בעוואונדערט פאַר איהר ליעבליכען בליק, פאַר איהר פיינע אויפפיהרונג, פאַר איהר פרעהליכע בעוועגונג. נאָך דעם ווי זי האָט יאָהרען לאַנג געליטען נויטה, האָט זי זיך אריבערגעקליבען פון'ם דאָרף, וואו זי איז אויפגעצויגען געוואָרען, אין דער גרויסער שטאָדט אַריין. זי האָט גאַנץ גוט געוואוסט, אַז זי וועט דאָרט קיין האָניג ניט לעקען, אָבער זי האָט געהאָפט, אַז זי וועט דאָרט אָם וועניגסטענס קאָנען פערדיענען ע ה ר ל י ך איהר שטיקעל ברויט. נון, דו ווייסט יעצט וואָס פון איהר איז געוואָרען... צוגעצויגען פון די שעהנע רייד פון אַ יונגען בורזשואַ האָט זי זיך צו איהם אי־בערגעגעבען מיט דעם גאַנצען פייער פון איהר יונגער ליעבע און אין אַ יאָהר ארום איז זי געבליבען אַליין, פערלאָזען, מיט אַ פּיצע־לע קינד אויף דער האַנד... זי האָט פונדעסטוועגען ניט אויפגע־הערט צו קעמפּפען, אָבער זי האָט געמוזט פאַלען, און אַך! אין דיזען אונגלייכען קאַמפּף געגען הונגער און קעלט איז די אונגליק־ליכע געשטאָרבען ווער ווייס אין וועלכען שפּיטאָל...

יאָ, וואָס פאַר אַן איינדרוק וועט אָט די טרויעריגע געשיכטע מאַכען אויף דיר? ענטוועדער דו ווערסט זוכען צו פערטרייבען די־זען אונאַנגענעהמען אַנדענקען דורך עטליכע נאַרישע ווערטער. „עט, דאָס איז ניט די ערשטע און ניט די לעצטע", ווערסט דו זאָגען, און אין אַ שעהנעם אָבענד ווערסט דו זיך געפינען אין אַ קאַפע־הויז און, אין דער געזעלשאַפט פון אַנדערע גראָבע יונגען, וועט דער אַנדענקען פון דיזער אונגליקליכער פרוי בעשמוצט ווערען דורך אייערע גראָבע רייד. אָבער דיזע געשיכטע וועט דיר ריהרען דאָס האַרץ; דו ווערסט אויפזוכען דעם שאַרלאַטאַן, וואָס האָט איהר פער־אונגליקט, און ווערסט איהם וואַרפען זיין פערברעכען אין פּנים אַריין. דו ווערסט נאָכדענקען איבער די אורזאַכען פון דיזע שרעקליכע טראַגעדיען, וועלכע ווידערהאָלען זיך יעדען טאָג, און דו ווערסט בעגרייפען, אַז זיי וועלען ניט אויפהערען כל זמן די געזעלשאַפט וועט זיין צוטהיילט אין צווייען: אין אונגליקליכע, אין הונגעריגע פון איין זייט און זאַטע ליידיג־געהער פון דער אַנדערער זייט. דו ווערסט פערשטעהן, אַז עס איז שוין צייט צו מאַכען אַן ענדע מיט

דיזער פערברעכערישער איינריכטונג און דו וועסט זיך אריינוואר־
פען אין'ם לאגער פון די סאציאליסטען.

און איהר, פרויען פון פאלק, ווערט אייך דאס אלעס ניט ריה־
רען? ווערט עס ניט אנווארעמען אייערע הערצער? גלעטענדיג
דאס בלאנדע קעפעלע פון אייער קינד, וואס טוליעט זיך צו אייך,
ווערט איהר ניט דענקען אן דעם שיקזאל וואס ערווארטעט איהם,
אויב דער יעצטיגער סאציאלער צושטאנד ווערט זיך ניט ענדערען?
ווערט איהר ניט דענקען אן דער צוקונפט וואס ערווארטעט אייערע
יונגע שוועסטער און אייערע אייגענע קינדער? ווילט איהר, אז
אייערע זיהן זאלען זיך אויך מאטערען פונקט אזוי ווי אייער פא־
טער האט זיך געמאטערט, אין שטענדיגער זארג פאר'ן שטיקעלע
ברויט, אהן אירגענד וועלכען אנדערען פערגעניגען ווי דעם פון
שענק? ווילט איהר אז אייערע מענער און אייערע קינדער זאלען
אימער זיין ווי א סחורה געקויפט צו ווערען פון'ם ערשטען בעס־
טען, וועלכער האט גע'ירש'ענט פון זיין פאטער א קאפיטאל צו
עקספלואטירען דערמיט? ווילט איהר, אז זיי זאלען אימער בליי־
בען די שקלאפען פון'ם בעל־הבית, זיך לאזען דערשיסען אין די
מלחמות, און ענדליך דיענען, אויסמיסטיגען מיט זייערע טויטע
קערפערס די פעלדער פון די רייכע?

ניין, טויזענד מאל ניין! איך וויים גאנץ גוט, אז אייער הארץ
האט אין אייך געקאכט, ווען אייערע מענער האבען געמוזט אויפ־
געבען א סטרייק, וועלכען זיי האבען אזוי מוטהיג, אזוי ענטשלאסען
אנגעפיהרט; ווען זיי האבען געמוזט, מיט אראבגעלאזענע קעפ,
אננעהמען די בעדינגונגען, וועלכע דער אבגעפרעסענער קאפיטא־
ליסט האט זיי מיט א טאן פון פעראכטונג געשטעלט. איך וויים,
אז איהר בעוואונדערט די שפאנישע פרויען וועלכע געהען, אהן
מורא, פאראויס אין דער רייהע, ווען עס ברעכט אויס א פאלקס־
אויפשטאנד; יענע מוטהיגע פרויען, וועלכע שטעלען אויס זייערע
הערצער אנטקעגען די ביקסען פון די סאלדאטען. איך וויים, אז
איהר דערמאנט מיט רעספעקט דעם נאמען פון יענער העלדישער
פרוי, וועלכע האט דורכגעלעכערט מיט א קויל פון איהר רעוואל־
ווער די ברוסט פון יענעם ברוטאלען בעאמטען, ווען ער האט זיך
ערלויבט צו פערגוואלטיגען א סאציאליסט אין א קעמערעל פון
תפיסה. איך וויים גאנץ גוט, אז אייער הארץ האט געקלאפט, ווען

איהר האָט געליינט, ווי אַזוי די פרויען פון'ם פאַריזער פּראָלעטאַריאַט האָבען זיך פערזאַמעלט, און אונטער אַ שרעקליכען רעגען פון פייעריגע קוילען האָבען זיי אויפגעמונטערט זייערע מענער צום קאַמפף.

יאָ, איך ווייס עס, און דערפאַר צווייפעל איך ניט, אַז איהר וועט אויך ניט בלייבען שטעהן פון ווייטען; אַז איהר וועט זיך פעראייניגען מיט אונז צו אַרבייטען פאַר די עראָבערונג פון דער צוקונפט.

איהר אַלע, יונגע לייט, מענער און פרויען, בויערן, אַרבייטער, בעאַמטע און סאָלדאַטען — איהר פערשטעהט אייערע רעכטע און איהר וועט דאַרום אַריין אין אונזערע רייהען. איהר וועט קומען צו אונז, אייערע ברידער, און אונז העלפען פאַרבערייטען די רעוואָלוציאָן, אך! די הערליכע רעוואָלוציאָן, וועלכע וועט פערניכטען יעדע שקלאַפעריי, וועט צוברעכען אַלע קייטען, וועט אַוועק מאַכען מיט אַלע אַלטע טראַדיציאָנען און וועט שאַפען פאַר דער מענשהייט אַ נייע, גאַנץ נייע וועלט; די רעוואָלוציאָן, וועלכע וועט ענדליך ברענגען די וואהרע גלייכהייט, די אמת'ע פרייהייט: די אַרבייט פאַר אַלעמען, און פאַר אַלעמען דער פולער געננוס פון די פריכטע פון זייער אַרבייט, דער פולער געננוס פון אַלע זייערע אייגענשאַפטען; דאָס ראַציאָנעלע, מענשליכע און גליקליכע לעבען!

זאָל מען אונז נאָר ניט איינריידען, אַז מיר, אַזאַ קליין הייפעלע מענשען, זיינען צו שוואַך צו עררייכען דעם ערהאבענעם ציעל, צו וועלכען מיר שטרעבען!

לאָמיר זיך אָקאָרשט איבערציילען און מיר וועלען זעהן וויפיעל מיר זיינען עס, וועלכע ליידען פון אונגערעכטיגקייט!

מיר, בויערן, וועלכע אַרבייטען פאַר יענעם, עסענדיג אַליין די קלייען, אום צו לאָזען די בעסטע זעמעל־מעהל פאַר דעם פריץ, דעם בעל־הבית, מיר זיינען מיליאָנען מענשען אונזער צאָהל איז אַזוי גרויס, אַז מיר אַליין קאָנען צוזאַמענשטעלען די מאַסע פון'ם פאָלק.

מיר, אַרבייטער, וועלכע וועבען זייד און סאַמעט, אום אַליין צו געהן אין שמאַטעס און טראַנטעס. מיר זיינען גאַנצע מאַסען, און ווען דער סיגנאַל פון די פאַבריקען ערלויבט אונז צו האָבען אונזער

ווײלע רוה, פּערפּלײצען מיר די גאַסען אַזוי ווי אַ טײך וואָס געהט אָריבער.

מיר, סאָלדאַטען, וועמען מען פיהרט בײ דער נאָז אימער אונטער'ן קאַנטשיק; מיר, וועלכע קריגען די קוילען, אום אונזערע עלצטע זאָלען קאָנען האָבען די מעדאַלען און דעם כבוד: מיר, שוטים, וועלכע האָבען ביז אַהער ניט געוואוסט פון קײן אַנדער זאַך נאָר צו שיסען אויף אונזערע ברידער — מיר וואָלטען דאָך נאָר געדאַרפט זיך אומקעהרען מיט אַ שטרענגען בליק צו אונזערע עטליכע אויסגעפּוצטע, מיט מעדאַלען בעהאַנגענע קאָמאַנדירען און פון זײ וואָלט געוואָרען אַש...

מיר אַלע, וועלכע לײדען און ווערען אונטערדריקט טאָג־טעגליך, מיר זײנען אַזאַ מאַסע וואָס קײן מענש קאָן ניט איבערצעהלען; מיר זײנען דער אָקעאַן וואָס שלינגט אַײן אַלעס.

ווען מיר ווילען נאָר האָבען דעם ווילען צו טהאָן, דאַן וועט גענוג זײן אײן אויגענבליק, אַז די גערעכטיגקײט זאָל קומען! אין יענעם מאָמענט וועלען אַלע טיראַנען קײען די ערד!...

ענדע